

Kalliopussisammal

Klipprostmossa
Marsupella emarginata

Uhanalaisuusluokka (IUCN): vaarantunut (VU)

Uhanalainen (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Kalliopussisammal on yhden tai muutaman sentin pituisia löyhiä, riippuvia kasvustoja muodostava sammal. Sammalen väriytyy vaihtelee pääasiassa vihreästä lähes kokonaan punertavaan. Kalliopussisammal verso on pari millia leveä, ja sen tiheästi kiinnittyneet varsilehdet ovat kouruiset ja tyveltä reunastaan taakäänteiset. Varsilehden kärkilövi on tylppä-kulmainen ja matala, vain vajaan viidesosan lehden pituudesta.

Pussisammalia on Suomessa yhteensä yhdeksän lajia, joiden erottaminen toisistaan voi olla vaikeaa.

Elinympäristö ja levinneisyys

Kalliopussisammal elää varjoisten, karujen kallioiden valuvesipinnoilla sekä purokivillä.

Laji on harvinainen, mutta myös vaikeasti tunnistettava, joten sen esiintymisestä Suomessa ei vielä ole hyvää kokonaiskuva. Kasvupaikkoja tunnetaan eniten Pirkanmaalta sekä läntiseltä Uudeltamaalta, joissa sopivia kasvupaikkoja on järjestelmällisimmin kartoitettu.

Nykytila ja uhkatekijät

Kalliopussisammal esiintymiin ovat vaikuttaneet sen kalliokasvupaikoilla metsien hakkuut ja purokasvupaikoilla myös purojen perkaukset sekä kasvupaikkoja kuivattaneet ojitukset. Kosteilla kivialustoilla viihtyvä laji häviää pienilmaston ja kasvualustan kuivuessa. Alle puolet lajin parista sadasta nykyesiintymästä on suojeltu.

Hoitosuositukset

Kalliopussisammal kasvupaikka tulisi rajata kokonaan metsänkäsittelyn ulkopuolelle. Myöskään luontaista vesitaloutta heikentäviä toimenpiteitä ei tulisi kasvupaikalla tehdä. Kasvupaikan ympäristö tulisi säilyttää jatkuvasti peitteisenä, jotta kasvupaikat säilyvät pienilmastoltaan lajille riittävän kosteina. Osa lajin kasvupaikoista on metsälain erityisen tärkeitä jyrkänne- tai puroelinympäristöjä, joiden ominaispiirteitä ei saa muuttaa. Monet kasvupaikoista ovat myös METSO-ohjelmaan sopivia kohteita (metsäiset jyrkänteet).

Lähteet

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, M. (toim.). 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 704 s. <http://hdl.handle.net/10138/299501>
- Kuitunen, T. 2021. Kalliopussisammal (*Marsupella emarginata* ssp. *emarg.*). Luopioisten kasvisto. <https://www.luopioistenkasvisto.fi/index.html>
- Lajitietokeskus. 2022. Lajihavainnot. <https://laji.fi/observation/list>
- Parnela, A. & Arkkio, H. 2015. Kissakalliolta Illeröömiin: Pirkanmaan kalliopussisammaltutkimus. 231 s.

Kuva: Esa Ervasti / Vastavalo.net